נועם אלימלך — במדבר

וידבר ה' אל משה במדבר סיני כו'. נראה לי על דרך הרמז, דהנה על הר סיני שם ניתנו כל סודות התורה ורזין דאורייתא "וידבר ה' אל משה" כל התורה וגילה לו כל הסודות העליונים, והבחינה הזאת נעלמה ונתכסה מעין כל חי עד אשר יבואו צדיקים ויעבדו את ה' באמת ובתמים, ויתקנו מעשיהם בכל הבחינות, ואז אליהם יגלה כל הסודות העליונות לאומרם בבחינה זו כאשר ניתנה למשה רבינו ע"ה בסיני, וזהו "וידבר כו' במדבר סיני כו' לאמר" שיאמר בזאת הבחינה כמו בסיני, ואיזה צדיק יכול לאומרה בבחינה זו? ואמר הכתוב הוא הצדיק אשר זכה למדריגות האלו דהיינו "באהל מועד", "אהל" רמז ליראה כמו שכל הדברים צריכים לכלי ואהל הוא כלי להכניס בתוכו כל הצורך להכניס, כן כל התורה והמצוה צריך להכניסם אל תוך הכלי היא היראה, ו"מועד" רמז לאהבה שהוא לשון יום טוב, דהיינו אחר שיזכה ליום שכולו טוב שהיא אהבה, "באחד לחדש השני" רמז למדריגה ג' שיזכה לבא לאחדות שמייחד נשמתו בהקב"ה, והיינו עולם התיקון הנקרא בספרים עולם החדש. ואשר אין עבודתו שלימה כי אם בפניות שלא לשם שמים, אז מעשיו הולכים לעולם החרובין, דהנה השי"ת ב"ה בנה עולמות והחריבן ואחר כך ברא עולם התיקון, ונמצא עולם התיקון הוא חידוש העולם שנית, וזהו "באחד" פירוש שהולך באחדות, "לחדש השני" הוא מתקן עולם התיקון הנקרא "לחדש השני". "בשנה השנית" רמז שזה העוה"ז נקרא שנה, כמו דאיתא בספר יצירה ג' שמות יש לעולם: עולם נפש שנה, וכל עניני עוה"ז הם עניני גשמיות, והצדיק המתקן מעשיו בעניני גשמיות העוה"ז נמצא שנותיו הם שנה שניים, וזהו "שנה השנית" דהיינו שהוא במדריגת שנה השנית. ומפרש הכתוב מה הם השנה השנית, דהיינו "לצאתם מארץ מצרים" ר"ל בצאתם מהגשמיות והארציות אל הקדושה האמיתית, הצדיקים האלו יכולים לומר התורה בבחינה הזאת וזהו "לאמר".

"שאו את ראש" ליתן טעם לשבח על המנין, כי באמת אמרו חז"ל אסור למנות את ישראל, אך הענין הוא דאיתא במדרש כאשר ראו ישראל על הר סיני המלאכים נושאי המרכבה התאוו לדגלים, גם בזה יש ליתן טעם למה התאוו לדגלים, והענין הוא דהנה נשמות ישראל הם למעלה מן המלאכים ומן החיות הקודש, וכל העולם הוא כסא לעולם שהוא למעלה ממנו, דהיינו הארבע יסודות של החיות הקודש הם מרכבה לד' אותיות השם הקדוש ב"ה, והמלאכים הם מרכבה לעולם שלמעלה מהם, והנה ישראל ידעו שנשמותיהם הם מרכבה וכסא לעולמות העליונים שהם למעלה מחיות הקודש, ולא הבינו שגם הגוף של האדם צורך בו לקשר עולמות התחתונים, כי לא ידעו שיש בידם שיהיו מרכבה לעולמות תחתונים ג"כ לקשרם ולייחדם עם העולמות העליונים באחדות אחד, ואחר שראו המלאכים עם הדגלים, אז ראו והבינו שיש לעולמות התחתונים כח להיות מרכבה לעולמות עליונים, כמו המלאכים שהם מרכבה להעולם שלמעלה ממנו, לכן התאוו תאוה שגם גופם יהיה מרכבה וכסא לקשר העולמות, ולכן התאוו לדגלים, כמו המלאכים בדגליהם היו מרכבה להעולמות שלמעלה מהם, כן יוכלו הם לתקן ארבע יסודות לקשר יחד העולמות התחתונים בעליונים, והמנין שמנו אותם היו על כוונה זאת ג"כ, כי כל הת"ר אלף של ישראל הם ושמותיהם, היו מכוון נגד כל העולמות העליונים, וצוה הקב"ה את משה למנות אותם כדי לקשרם בעולמות כולם, ויהיה כח בידם לחבר ולקשר כל העולמות כנ"ל ולתקן אותם, כי ע"י מספר הם מקושרים בספירות, כי מספר הוא ר"ל ספירה, וזהו שמקשו חז"ל על המקרא "והיה מספר בני ישראל" כו', ורמי קראי אהדדי, דמתחילה אמר והיה מספר, ולבסוף מסיים אשר לא ימד כו', ומתרץ כאן בעושין רצונו של מקום כו', ולפי דברינו יהיה הפירוש כך, כאן בעושין רצונו של מקום, דהיינו כשישראל עושין הרצון להבורא יתעלה, שמעוררים רחמים ע"י מעשיהם הטובים, אז יהיה להם מספר, שהסיפור של קדושה הוא טוב כנ"ל, שע"י הספירה הם מקושרים בספירות העליונים, כאן שאין עושין רצונו כו', אז אסור למנות אותן. וזהו שפירש רש"י ז"ל מתוך חיבתן מנאן, ולכאורה הוא ההיפך שהרי אסור למנות כו', אבל מתוך דברינו יבואר ג"כ דברי רש"י ועולים כהוגן, מתוך חיבתן שהיו צדיקים גמורים, מנאם כדי לקשרם כנ"ל, והבן.

וי"ל באופן אחר ונושא אחד, דהנה כתיב בתורה "כי אתם המעט מכל העמים", וח"ו שלא יהא המיעוט בטל ברוב, ולכן הנכון שלא למנות את ישראל, שלא יהיה להם מספר, כדי שלא יתבטלו בין האומות, אך כשישראל הם טובים ועושים רצונו ית', אין מזיק להם המנין, וממילא מצוה למנותם כדי לקשרם בהספירות כנ"ל. והוא כשעושים רצונו והם דבוקים בהבורא ית"ש, ובשו"ע פסקינן בדבר הדבוק צריך הביטול כנגד כל הדבוק, וכשאנו דבוקים בו ית"ש, אינם יכולים לבטל אותנו. וזהו שתירצו "כאן בעושין רצונו" כו' ואז יכולים למנותם ומצוה למנותם, ואין מזיק להם מחמת שהם דבוקים ולא יתבטלו, אבל "כשאין עושין רצונו" כו', אז ח"ו מזיק להם המנין, ואז "אשר לא ימד ולא יספר" וזהו שפירש רש"י מתוך חיבתן מנאן, כי הם דבוקים בו ית' והם חביבין אליו למנותן כדי לקרבם אליו ית"ש ויתעלה, אמן.

ועוד יש לפרש המדרש אשר דברנו בו לעיל בדרך אחר, והוא ע"פ דאיתא "ראשית המחשבה סוף המעשה", דהיינו האדם עלה במחשבה להבראות תחילה ולבסוף המעשה היה אחר כל הנבראים, וזה שלא נברא ג"כ תחילה הוא כדי שיהיה לו בחירה, שאם היה נאצל מיד, היה כמו מלאך אשר אין לו בחירה, לכן מתחילה נבראו כל העולמות ואחר כך נשתלשל האדם עד למטה מכולם בכדי שיתגשם. ונשמתו של אדם חצובה מתחת כסא הכבוד שהוא עולם המחשבה, וצריך האדם לעבוד הבורא ב"ה עד אשר ישוב אל מחצבו ומקורו הראשון. והנה כל הטובות הנעשים לישראל בא הכל מתחת כסא הכבוד ונשלח הטובה לישראל ע"י מלאך, ואם יתוקן האדם במדרגתו עד מחצבו הראשון, לא היה צריך לשליחות המלאך, רק היה נעשה השליחות על ידו שהוא למעלה מהמלאך, ונפקא מינה בין אם היה נעשה ע"י מלאך או ע"י אדם הוא, שהשליח, דהיינו המלאך, בלתי אפשרי לשנות מהשליחות לעשות גדולה או קטנה רק כמה שנמסר לו, אבל הצדיק יש לו רשות לשנות להוסיף על הטובה. והנה החיות הקודש תשוקתם וחושקם שהם יעשו השליחות לישראל להטיב להם, אלא שאחר ירידתם קצת למטה הם מתגשמים קצת מקדושתם שהם שרויים תחת כסא הכבוד, ואז שבים מהר ללכת למכון שבתם, וזהו "והחיות רצוא ושוב" פירוש שהם רצים בחשקם להיות שלוחים, ושבים מחמת שרואים שבירידתם מתגשמים. וזה קשה מאד שיתוקן האדם לגמרי עד מחצבו הראשון, רק אבותינו אברהם כו' הם הגיעו במעשיהם הקדושים עד הכסא הכבוד, והם היו אינם מצווין ועושין, והדורות הללו אנחנו מצווין ועושים, גלל כן צריכין אנו לצפות ולומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי.

וזה שאמר המלאך לאברהם "עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה", כי מדרגת אברהם היה מדת אהבה תמיד, כמ"ש אברהם אוהבי, אלא כשהיה באהבה אז היה למעלה מבחינת מלאך, ולא היה המלאך יודע כלל מהותו וטיבו של אברהם אבינו ע"ה, רק עקידת יצחק בהכרח היה ע"י בחינת יראה מחמת פחד יצחק, הוכרח אברהם להתלבש במידת יראה, ולמען יעמוד זכותו לדורות ויהיה אפרו צבור, הוצרך להיות במדרגה הנוהגת לדורות והיא בחינת יראה, לכן אמר לו המלאך "עתה ידעתי" פירוש עתה שאתה במידת יראה ידעתי אותך, כי מתחילה לא ידעתיך מחמת שאתה למעלה ממני בבחי', אבל עתה ידעתיך "כי ירא אלקים" פירוש מחמת שירא אלקים אתה. ואז אמר לו השליחות "ארבה את זרעך" כו'.

וזהו שנתאוו ישראל, כי ידעו שזה בלתי אפשרי שיתקנו עצמם עד מחצבם הראשון, אלא כאשר ראו המרכבה מהמלאכים וראו שהשליחות נעשה על ידם, התאוו אז כשנבנה המשכן שהיה השכינה למטה, שיהיו הם המרכבה ויהיה השליחות ע"י עצמם. וזהו "שאו את ראש כל עדת בני ישראל למשפחותם", ר"ל לנשאם על העולמות, "לבית אבותם" שיגיעו עד מקור בית אבותם, "במספר שמות" לשון ספיר, והיינו שיאירו בהשמות העליונים, "כל זכר לגלגלותם" ר"ל זה יהיה ע"י שיזכור כל אחד שישוב לגלגול אבות כנ"ל, והבן.

או יאמר וידבר ה' אל משה במדבר סיני כו'. נראה דהתורה מלמדת לאדם שיתנהג עצמו, כי להיות שהתורה ניתנה בסיני למען ילמד אדם להיות תמיד מוכנע גדול ונבזה בעיניו, כדרך שעשה הש"י ב"ה שמאס בהרים הגבוהים ובחר בהר סיני הנמוך מכולם. וזהו "במדבר סיני", רק לזה צריך האדם שלא יתעצב מחמת גודל הכנעה יפול בעצבות, וזה הוא מניעה גדולה מעבודת הבורא יתברך, לכן הזהירה תורה עליו שיראה להיות תמיד בשמחה, כי אין השכינה שורה מתוך עצבות. וזהו "באהל מועד" פירוש שיכניס עצמו לאהלו של מועד, הוא לשון שמחה, כי מועד הוא לשון יום טוב. "באחד לחדש השני" פירוש ואם יאמר האדם איך אוכל לשמוח כיון שהרבתי לפשוע? ולזה אמרה תורה אעפ"כ יראה לעשות תשובה בשמחה, ויתחזק עצמו לאמר הרי אני כאילו נולדתי היום הזה ולא אשוב עוד לכסלה, וזה נקרא "חידוש" שנתחדש כבריה חדשה. וזהו "באחד לחדש השני", כי האדם הזה הוא נתחדש ב' פעמים, האחד ביום שנולד, והשני ביום שעושה התשובה ונתכפר לו. "בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים" ג"כ על הד"ז, כי השי"ת ב"ה הוציאנו ממצרים, הם הקליפות גדולות מ"ט שערי טומאה, ותמיד כשאדם עושה תשובה על חטאיו הוא יוצא מהקליפה אל הקדושה ונקרא ג"כ יציאת מצרים, וזה נקרא "בשנה השנית" כי העולם נקרא "שנה" כנזכר בספר יצירה, לומר שגם בשנה השנית פירוש בעולם עכשיו ג"כ יש יציאת מצרים שנית, והיינו בשעה שעושה אדם תשובה כנ"ל, והבן.

או יאמר וידבר כו' במדבר כו', דהנה מדרך אב לרחם על בניו, אם רואה איזה כאב שיש להם, אז הוא מרחם ונותן לו איזה מאכל טוב ודברים טובים שינוחו דעתם בהם, אבל הצער והכאב גופא שיש להם בלתי אפשרי לאביו ליטול מהם, והבורא ב"ה כשיש איזה צער לאדם והוא מתפלל אליו ית', אז לא די שמסיר ממנו הצער, אלא אף זו שנותן לו כל הטובות שפע ברכה, וזהו (שמות כד, טז עיי"ש) "ויכסהו הענן להר ששת ימים ויקרא אל משה ביום השביעי" פירוש ד"הר" הוא רמז למידת הדין, על דרך הר קשה כו', והיינו בששת ימי החול יש כח למידת הדין ח"ו לשלוט, והצדיק בקדושתו הוא מכסה אותו ההר. וזהו "ויכסהו הענן" רמז לקדושה, ולא זו [בלבד] אלא "ויקרא אל משה" בקריאה בלשון חיבה "ביום השביעי" שזו קדושה עליונה.

וזהו (תהלים סה, יב) "עטרת שנת טובתך" ר"ל הטובה שאתה עושה עמי, דהיינו הסרת צער והכאב, לא זו בלבד, אלא שאתה עושה עטרה ונזר להטובה זו וכנ"ל, "ומעגליך ירעפון דשן" שהתפלה פועלת אף השפעות גדולות, וזהו "מעגליך" דהיינו השבילים הנפעלים ע"י התפלה.

וזהו "וידבר כו' במדבר סיני" רמז שהוא מקום נחשים ועקרבים, והצדיק פועל ע"י דיבורו שהוא מתפלל, ו"במדבר" הוא לשון דיבור, הוא פועל "באהל" פירוש דאוהל הוא מכסה כנ"ל, "מועד" רמז ליום טוב, היינו השפעות וטובות גדולות הנפעלות ג"כ כנ"ל.

שאו את ראש בני ישראל כו' למשפחותם כו. נ"ל דהנה יש שלש מדריגות הגורמים לאדם שיהיה צדיק, א' מצד הגלגול, שהיה צדיק בגלגול ראשון ומחמת זה נקל לו להיות צדיק גם עתה. ב' מחמת זכות אבותיו שהיו צדיקים, ומחמת זכותם חולקים להם כבוד בפמליא של מעלה שיהיו בניהם צדיקים. ג' מחמת שהשי"ת ב"ה גזר בבריאת העולם שיהא כך וכך שמות ראובן, וכך וכך שמות שמעון, ועתה כשגתגלגל איזה אדם בעולם ונותן לו שם בשם צדיק א' שהיה כבר בעולם, זה גורם לאיש הלזה שיהיה ג"כ צדיק מחמת שנתעורר האור של הצדיק שהוא בעולם העליון. והחילוק שבין הצדיק שהוא מחמת גלגול הראשון ובין הצדיק שהוא מחמת זכות אבותיו הוא כך, שהצדיק מחמת גלגול הראשון, נהנין ממנו עצה מחמת שהיה כבר בעולם העליון ושמע הכל מה שעתיד להיות בעולם, ולכן יש לו כח זה ליתן עצה, אבל הצדיק מחמת זכות אבות לא כן הוא במדריגה זו, וזהו שאמר דוד המלך ע"ה "בעצתך תנחני ואחר כבוד תקחני" פירוש שהיה מתפלל על עצמו שיהיה צדיק, או במדריגה זו להיות נהנין ממנו עצה, או עכ"פ מחמת כבוד אבותיו.

וזהו "שאו את ראש" כו', שהש"י ב"ה אמר למשה רבינו ע"ה להעלות את כל בני ישראל כל אחד לפי מדרגתו, א' "למשפחותם" כו', היינו מדריגת צדיק מחמת זכות וכבוד אבותיו, ב' "במספר שמות" כנ"ל, ג' "לגלגלותם" היינו צדיק ע"י גלגול ראשון שהיה ג"כ צדיק בעת ההיא. וק"ל.

והיו לי הלוים אני ה' לכאורה אינו מובן הפירוש של "אני ה'", האיך שייך לשלמעלה הימנו והיו לי הלוים. אך הענין הוא, דהנה הש"י ב"ה בלתי אפשר להשיג מציאותו ית"ש, רק ע"י פעולותיו ונפלאותיו הנפלאים והנוראים, על ידם יכול האדם לדעת ה' ב"ה. וזהו "והיו לי הלוים" פירוש כשתהיו דבוקים ולווים לי, עי"ז תגרמו שאעשה נסים ונפלאות בעולמי, ויהיו היכולת בידכם להשיג אותי ע"י מפעלי, וזהו "אני ה'" שתדעו אותי שאני ה'. וזהו "אם אין אני לי מי לי", פירוש אם לא תקנתי מעשי שיהא "אני לי" פירוש שאכיר בוראי ע"י נפלאותיו בכדי שיוכל להקרא "אני", "מי לי" מה יש לי פעולה שפעלתי. וזהו "אני לדודי" כו',, פירוש ע"י ידידותי ואהבתי שאני אוהב להש"י ב"ה ועובד אותו, עבודתי גורם שיתקרא "אני" כנ"ל, "ועלי תשוקתו" דעיקר תשוקת הש"י ב"ה שלא יחטא האדם, ויהיה צדיק תמים, וזהו "ועלי תשוקתו" פירוש תשוקתו הם גם עלי, שגם אני משתוקק שאהיה צדיק. וק"ל.